

F. ENGELS

ESIPUHE
KIRJAAN „ENGLANNIN
TYÖVÄENLUOKAN ASEMA“

Tämä kirja, joka jälleen tarjotaan saksalaisen lukijan luettavaksi, ilmestyi ensi kerran kesällä 1845. Niin sen myönteisiin kuin kielteisiin puoliin on lyönyt leimansa tekijän nuoruus. Olin silloin 24-vuotias; nyt olen kolme kertaa vanhempi, mutta lukiessani uudelleen tätä nuoruusajan teosta huomaan, ettei minun tarvitse sen vuoksi punastua. Siksi en aiokaan missään määrin pyyhkiä siitä pois tuota nuoruuden painamaa leimaa. Tarjoan sen jälleen lukijalle ilman muutoksia. Olen vain muotoillut tarkemmiksi eräitä kohtia, jotka eivät olleet aivan selviä, ja lisännyt paikoitellen lyhyitä alaviitteitä, jotka on dateerattu tälle (1892) vuodelle.

Tämän kirjan vaiheista mainitsen vain sen, että vuonna 1887 se julkaistiin New Yorkissa englanninkielisenä (rva Florence Kelly-Wischnewetzky) käännöksenä ja että vuonna 1892 Swan Sonnenschein ja K^o kustantamo julkaisi tämän käännöksen uudestaan Lontoossa. Amerikkalaisen painoksen esipuhe oli englantilaisen painoksen esipuheen perustana ja tämä viimeksi mainittu — tämän saksalaisen painoksen esipuheen perustana. Nykyaikainen suurteollisuus yhtäläistää niin suuressa määrin kaikkien valtaamiensa maiden taloudellisia suhteita, että tuskinpa minun tarvitsee puhua saksalaiselle lukijalle toisella tavalla kuin amerikkalaiselle tai englantilaiselle.

Tässä kirjassa kuvattu asiointi — ainakin sikäli kuin se koskee Englantia — kuuluu nykyisin huomattavalta osaltaan menneisyyteen. Eräs nykyaikaisen poliittisen taloustieteen lakeja, vaikka yleisesti hyväksytyissä oppikirjoissa siitä ei puhutakaan

suoraan, on se, että mitä kehittyneempää on kapitalistinen tuotanto, sitä vähemmän se voi turvautua siihen pikku petkutukseen ja petokseen, joka on luonteenomaista sen alimmille kehitystasteille. Eurooppalaisen kaupanteon alimman kehitystasteen edustajan, Puolan juutalaisen pikkupuijaus, ne samat konstit, joista hänelle kotimaassa on niin suurta hyötyä ja jotka ovat siellä yleisesti tunnustettuja, saattavat hänet pahaan pulaan, heti kun hän joutuu Hampuriin tai Berliiniin. Aivan samoin myös — ainakin vielä jokin aika sitten — komissionääri, olipa hän sitten juutalainen tai kristitty, tuli Berliinistä tai Hampurista Manchesterin pörssiin jouduttuaan heti vakuuttuneeksi siitä, että voidakseen ostaa halvalla kutimia tai kankaita hänen on ennen kaikkea luovuttava tosin vähän hienostuneemmista, mutta yhä vieläkin perin viheliäisistä menetelmistään ja konsteistaan, joita hänen kotimaassaan pidettiin nokkelan kaupankäynnin huippuna. Suurteollisuuden kehittyessä näyttää muuten Saksassakin tapahtuneen paljon muutoksia ja muun muassa saksalaisten Philadelphiassa kärsimän teollisuustappion jälkeen¹ menetti kaiken luottonsa myös se säädylisenä pidetty vanha saksalainen käsitys, että se voi tuottaa ihmisille vain mielihyvää, kun heille lähetetään ensin hvviä näytteitä ja sitten keinoa tavaraa! Ja tosiaankin, nuo viekkaudet ja konstit eivät enää kannata suurilla markkinoilla, jossa aika on rahaa ja jossa rehellisyys kaupanteossa kehittyy tietylle tasolle, ei siveellisen fanatismen tuloksena, vaan yksinkertaisesti siksi, ettei hukattaisi suotta aikaa ja työtä. Ja aivan samanlainen muutos on tapahtunut Englannissa tehtailijan suhtautumisessa työläisiinsä.

Vuoden 1847 pulaa seurannut teollisuuden vilkastuminen oli uuden teollisuuskauden alkua. Viljalakien kumoaminen ja siitä kiertämättömästi johtuneet myöhemmät finanssiuudistukset turvasivat täydellisesti Englannin teollisuuden ja kaupan kehitykselle välttämättömän liikkuma-alan. Pian sen jälkeen löydettiin kultakenttiä Kaliforniassa ja Australiassa. Siirtomaamarkkinat alkoivat ottaa vastaan yhä enemmän Englannin teollisuuden tavaroita. Lancashiren kutomakone saattoi kerralla miljoonia intialaisia käsinkutojia tuhon omaksi. Kiinaan pääsy tuli yhä helpommaksi. Nopeimmin kehittyi Amerikka, se kehittyi niin nopeasti, että se oli ennenkuulumatonta jopa tälle jättiläismäisen kehitysvauhdin maallekin; mutta älkäämme unohtako, että Amerikka oli silloin vain siirtomaamarkkinamaa ja sitä paitsi kaikkein suurin, so. maa, joka vei raaka-aineita ja toi teollisuustuotteita, tässä tapauksessa englantilaisia.

¹ Philadelphiassa (USA) oli vuonna 1876 maailman teollisuusnäyttely. *Toim.*

Kaiken tämän lisäksi uudet liikennevälineet, jotka olivat ilmaantuneet edellisen kauden lopulla,— rautatiet ja valtamerihöyrylaivat,— tulivat nyt käytäntöön kansainvälisessä mitassa ja loivat siten todellisuudessa sen, mikä siihen asti oli ollut vain ituna — *maailmanmarkkinat*. Nämä maailmanmarkkinat koostuivat silloin vielä vain muutamista maista, jotka olivat pääasiallisesti tai yksinomaaisesti maatalousmaita ja jotka olivat ryhmittyneet yhden suuren teollisen keskuksen — Englannin — ympärille. Englanti käytti suurimman osan niiden raaka-aineylijäämistä ja varusti niitä puolestaan miltei kaikilla niiden tarvitsemilla teollisuusvalmisteilla. Eipä ihme, että Englannin teollinen kehitys oli niin valtavaa ja ennen kuulumatonta, että vuoden 1844 taso näyttää meistä nykyisin verrattain mitättömältä, miltei alkeelliselta.

Mutta sitä mukaa kuin tuo kehitys tapahtui, suurteollisuus sai ulkoista silausta, mikä vastasi paremmin moraalivaatimuksia. Tehtailijain välinen kilpailu työläisiin kohdistuneen pikkumaras-telun avulla osoittautui jo epäedulliseksi. Liiketoimi oli jo kasvanut noita viheliäisiä rahanhankintakeinoja pitemmälle; miljonääritehtailijalla oli jo tärkeämpiä tehtäviä kuin tuhлата aikaa sellaiseen pikkumaiseen vehkeilyyn. Siihen saattoivat ehkä vielä turvautua aivan pienet, rahattomat isännät, joiden on pidettävä kiinni joka kolikosta, etteivät tuhoutuisi kilpailijoita vastaan käytävässä taistelussa. Tehdasalueilta katosi näin muodoin niin sanottu truck system ja parlamentissa hyväksyttiin laki kymmentuntisesta työpäivästä ja koko joukko pienempiä reformeja; kaikki tuo oli suoranaudessa ristiriidassa vapaakaupan ja rajoittamattoman kilpailun hengen kanssa, mutta se loi yhä suurempia etuisuuksia suurkapitalistille kilpailussa vähemmän edullisessa asemassa olevien kollegojensa kanssa.

Edelleen. Mitä suurempi oli teollisuuslaitos, mitä enemmän siinä oli työläisiä, sitä enemmän oli tappioita ja vaikeuksia jokaisen työläisten kanssa sattuneen selkkauksen yhteydessä. Juuri sen vuoksi tehtailijoiden keskuudessa ja nimenomaan suurimpien tehtailijoiden keskuudessa alkoi ajanoloon puhaltaa uusi tuuli. He oppivat karttamaan tarpeettomia yhteentörmäyksiä, oppivat tunnustamaan trade unionien olemassaolon ja niiden voiman ja loppujen lopuksi jopa havaitsivat, että lakot, jos ne vain käydään otollisena aikana, ovat mainio keino heidän omien tarkoitusperiensä saavuttamiseksi. Ja kävi niin, että suurimmat tehtailijat, jotka ennen olivat olleet etumaisina taistelussa työväenluokkaa vastaan, alkoivat nyt ensimmäisinä kehottaa rauhaan ja sopuun. Ja siihen heillä oli sangen painavat syyt.

Kaikki nuo oikeudenmukaisuudelle ja ihmisrakkaudelle tehdyt myönnytykset olivat itse asiassa vain keino, jonka avulla voitiin jouduttaa pääomien keskittymistä harvojen käsiin ja musertaa

pienet kilpailijat, jotka eivät voineet tulla toimeen ilman tuollaisia lisätuloja. Näiden harvojen suhteen tuo menneinä vuosina harjoitettu välillinen nykyrimäinen kiristys ei ainoastaan menettänyt täydellisesti merkitystään, vaan se muuttui jopa haitaksikin laajalla ja lujalla pohjalla toimivalle liikeyritykselle. Näin muodoin ainakin tärkeimmillä teollisuusaloilla — vähemmän tärkeistä aloista tätä ei voida sanoa — kapitalistisen tuotannon kehitys sellaisenaan poisti jo sen pienempien räsitusten taakan, joka menneinä vuosina oli huonontanut työläisen osaa. Ja näin työntyi yhä voimakkaammin etualalle se suuri perustotuus, että työväenluokan hädänalaisen aseman syytä ei pidä etsiä erillisistä epäkohdista, vaan *itse kapitalistisesta järjestelmästä*. Työläinen myy kapitalistille työvoimansa tietyistä summasta joka päivä. Joidenkin työtuntien kuluttua tuota summaa vastaava arvo osoittautuu tulleen jo uusinnetuksi. Mutta työsopimuksensa mukaan työläinen on velvollinen tekemään työtä vielä monta tuntia, jotta työpäivä tulisi täytetyksi täydellisesti. Arvo, jonka hän luo näinä ylimääräisinä lisätönten tunteina, on lisäarvoa, jonka tuottamiseen kapitalisti ei kuluta penniäkään, mutta joka siitä huolimatta menee hänen taskuunsa. Sellainen on sen järjestelmän perusta, joka yhä enemmän jakaa sivistisyhteiskunnan toisaalta kouralliseen Rothschildeja ja Vanderbilteja, jotka ovat kaikkien tuotannon- ja kulutusvälineiden omistajia, ja toisaalta valtaviin palkkatyöläisten joukkoihin, joilla ei ole muuta omaisuutta kuin työvoima. Ja sen että tuon ilmiön syy ei ole yhdessä taikka toisessa toisarvoisessa epäkohdassa, vaan yksinomaan itse järjestelmässä, sen on nyt todistanut mitä selvemmin kapitalismin kehitys Englannissa.

Edelleen. Alituisen puhjenneet kolera-, lavantauti-, isorokko- ja muut epidemiat panivat englantilaisen porvarin käsittämään, että hänen on ryhdyttävä viipymättä parantamaan kaupunkiensä terveydellistä tilaa, ellei hän halua joutua perheineen noiden tautien uhriksi. Juuri sen vuoksi ne mitä huutavimmat ja räikeimmät epäkohdat, joita tässä kirjassa on kuvattu, on nykyään joko poistettu tai ne eivät ainakaan pistä niin silmään. On rakennettu viemäriverkosto ja parannettu sitä; monien kehoimpien hökkeliastusten läpi on rakennettu leveitä katuja; on hävinnyt „Pieni Irlanti”¹, nyt on vuorossa „Seven Dials”². Mutta mitä merkitystä sillä on? Ovathan kokonaiset alueet, joita saatoin vielä vuonna 1844 kuvata miltei idyllisin värein, joutuneet nyt kaupunkien kasvaessa yhtä rappeutuneeseen, onnettomaan ja kurjaan tilaan. Tosin sikojen ja roskakasojen naapuruudessa asumista

¹ Eräs huonokuntoisimmista Manchesterin työläiskortteleista 19. vuosisadan 40-luvulla. *Toim.*

² Työläiskortteli Lontoon keskuksessa. *Toim.*

pidetään nykyisin jo sietämättömänä. Porvaristo on saavuttanut uutta menestystä työväenluokan hädän peittelemisen taidossa. Mutta se, ettei työväenasuntojen suhteen ole tapahtunut mitään oleellista parannusta, näkyy täysin selvästi kuninkaallisen tutkimuskomitean selostuksesta „Köyhien asunto-oloista” vuodelta 1885. Samoin on laita kaikissa muissakin suhteissa. Poliisin määräyksiä sataa kuin runsauden sarvesta; ne voivat vain aidata erilleen työväen kurjuuden, mutta poistaa ne eivät sitä voi.

Joskin Englanti on nyt jo päässyt kuvaamastani kapitalistisen riiston nuoruusiästä, niin muut maat ovat nyt vasta saavuttaneet sen. Ranska, Saksa ja ennen kaikkea Amerikka — nämä ovat ne vaaralliset kilpailijat, jotka, kuten jo vuonna 1844 etukäteen osoitin, horjuttavat yhä enemmän Englannin teollista monopoli-asemaa. Niiden teollisuus on Englannin teollisuuteen verrattuna nuorta, mutta se kehittyy paljon nopeammin ja on saavuttanut nykyisin likipitäen sen kehitystason, jolla Englannin teollisuus oli vuonna 1844. Amerikan suhteen on vertaus erittäin silmään-pistävä. Amerikan työväenluokan elinolot eroavat ulkonaisesti tietenkin sängen suuresti Englannin työläisten elinoloista, mutta kummassakin maassa vaikuttavat samat taloudelliset lait, joten tuloksien, vaikka ne eivät olekaan kaikissa suhteissa yhtäläisiä, täytyy kuitenkin olla samaa laatua. Juuri siksi havaitsemme Amerikassa käytävän samaa taistelua työpäivän, varsinkin tehtaisissa työskentelevien naisten ja lasten työpäivän lyhentämiseksi lainsäädännöllistä tietä; havaitsemme täysin kukoistavan tavaroidenmaksujärjestelmän ja maaseudulla cottagejärjestelmän, jota teollisuudenharjoittajat — „bossit” — ja heidän asiamiehensä käyttävät keinona työläisten alistamiseksi. Kun vuonna 1886 sain amerikkalaisia sanomalehtiä, joissa kerrottiin pensylvanialaisten kaivosmiesten suuresta lakosta Connelsvillen alueella, niin minusta tuntui siltä kuin olisin lukenut omaa kuvaustani pohjois-Englannin hiilenkaivajain lakosta vuonna 1844. Samanlaista työläisten pettämistä mittaamalla ja punnitsemalla väärin, sama tavaroidenmaksujärjestelmä, sama yritys murtaa hiilenkaivajain vastarinta käyttämällä kapitalistien viimeistä tuhoisaa keinoa — työläisten häätämistä yhtiön taloissa olevista asunnoistaan.

Tässä enempää kuin englantilaisissakaan painoksissa en ole yrittänyt korjata kirjaa nykyistä asiaintilaa vastaavaksi, so. luetella erikseen kaikkia muutoksia, joita vuoden 1844 jälkeen on tapahtunut. Olen jättänyt sen tekemättä kahdesta syystä. Sitä varten minun olisi pitänyt ensinnäkin laajentaa kirjan kokoa puolella. Ja toiseksi, Marxin „Pääoman” ensimmäisessä osassa kuvataan seikkaperäisesti Englannin työväenluokan asemaa noin vuoden 1865 tienoilla, so. niinä aikoina, jolloin Englannin teollinen kukoistus saavutti huippunsa. Siksi olisin joutunut toistamaan sen, mitä Marx on sanonut.

Tuskin on tarpeellista mainita, että tässä kirjassa esiintyvä yleinen teoreettinen katsantokanta — filosofisessa, taloustieteellisessä ja poliittisessa mielessä — ei suinkaan vastaa täydellisesti nykyistä katsantokantaani. Vuonna 1844 ei vielä ollut nykyistä kansainvälistä sosialismia, joka sen jälkeen on kehittynyt tieteksi ja ennen kaikkea ja miltei yksinomaan Marxin ansiosta. Kirjani edustaa vain erästä sosialismin sikiökehityksen vaihetta. Ja samoin kuin ihmissikiö kehityksensä varhaisimmilla asteilla uusintaa vielä edeltäjiemme — kalojen kiduskaaret, niin myös tässä kirjassa voidaan kaikkialla havaita jälkiä nykyaikaisen sosialismin polveutumisesta sen erästä edeltäjästä — saksalaisesta klassillisesta filosofiasta. Niinpä kirjassa (erittäinkin lopussa) pannaan esimerkiksi erikoista painoa siihen, että kommunismi ei ole pelkästään työväenluokan puoluedoktriini, vaan teoria, jonka lopullisena päämääränä on koko yhteiskunnan, kapitalistitkin mukaan luettuna, vapauttaminen nykyaikaisten suhteiden ahtaista puitteista. Abstraktisessa mielessä tuo väittämä on oikea, mutta käytännössä se on hyödytön ja suurimmalta osaltaan jopa pahempikin. Mikäli omistavat luokat itse eivät tunne mitään vapautuksen tarvetta, vaan vieläpä kaikin voimin vastustavat työväenluokan itsevapautusta, sikäli työväenluokan on yksin valmistettava ja suoritettava yhteiskunnallinen vallankumous. Myös Ranskan porvarit julistivat vuonna 1789, että porvariston vapautuminen on koko ihmiskunnan vapautumista; mutta aatelisto ja papisto eivät halunneet sitä tunnustaa, ja tuo ajatus — vaikka se oli kiistämätön abstraktinen historiallinen totuus, mikäli kysymys oli feodalismista, — taantui nopeasti pelkäksi sentimentaaliseksi fraasiksi ja haihtui olemattomiin vallankumoustaistelun tulussa. Nykyäänkin tavataan paljon ihmisiä, jotka muka puolueettoman katsantokantansa korkeuksista saarnaavat työläisille eräänlaista sosialismia, joka leijailee korkealla kaikkien luokkavastakohtien ja luokkataistelun yläpuolella. Mutta he ovat joko alokkaita, joiden pitää oppia vielä hyvin paljon, tai työväenluokan pahimpia vihollisia, susia lammasten vaatteissa.

Suurten teollisuuspuolien jakson lasketaan kirjassani kestäneen viisi vuotta. Tällainen johtopäätös jakson pituudesta näytti johtuvan vuosien 1825—1842 tapahtumain kulusta. Mutta teollisuuden historia vuodesta 1842 vuoteen 1868 osoitti, että todellisuudessa tuo jakso kesti kymmenen vuotta, että välipulat olivat luonteeltaan jälkipulia ja vuoden 1842 jälkeen ne alkoivat vähitellen kadota. Vuodesta 1868 asiointila jälleen muuttui, mutta siitä tuonnempana.

En ole edes ajatellut pyyhkiä tekstistä pois monia ennustuksia, varsinkaan Englannin yhteiskunnallisen vallankumouksen läheisyyttä koskevaa ennustusta, jonka nuoruuden intoni oli mie-

lessäni silloin synnyttänyt. En lainkaan aio esittää teostani enempää kuin itseänikään parempana kuin me silloin olimme. Ihmeellistä ei ole se, että niin monet noista ennustuksista eivät toteutuneet, vaan se, että niin monet niistä ovat toteutuneet ja että se eurooppalaisesta ja erittäinkin amerikkalaisesta kilpailusta johdettu Englannin teollisuuden kriittinen tila, jonka silloin ennustin — tosin liian läheisessä tulevaisuudessa koittavaksi, — on sen jälkeen todella syntynyt. Tässä kohdassa olen velvollinen saattamaan kirjan nykyistä asiaintilaa vastaavaksi. Siinä tarkoituksessa liitän tähän erään kirjoitukseni, joka julkaistiin englanninkielisenä lontoolaisessa aikakauslehdessä „Commonweal” maaliskuun 1. p:nä 1885 ja saksankielisenä käännöksenä „Neue Zeitin” 6. numerossa saman vuoden kesäkuussa.

„Neljäkymmentä vuotta sitten Englannin edessä oli kriisi, joka kaiken todennäköisyyden mukaan voitiin ratkaista vain väkivallalla. Teollisuuden valtava ja nopea kehitys sivuutti suuresti ulkomarkkinoiden laajentumisen ja kysynnän kasvun. Joka kymmenes vuosi tuotannon kulun keskeytti myrskyisästi yleinen kauppapula, pitkän kroonillisen lamakauden jälkeen sitä seurasi lyhyt kukoistuskauti, joka päättyi joka kerta kuumeiseen liikatuotantoon ja vihdoin uuteen romahdukseen. Kapitalistien luokka vaati äänekkäästi vapaata viljakauppaa ja uhkasi, että hankkii sen lähettämällä kaupunkien nälkäiset asukkaat takaisin niille maaseutupaikkakunnille, joista he olivat tulleet, mutta lähettämällä heidät sinne, kuten John Bright sanoi, „ei leipää kerjäävinä köyhimyksinä, vaan vihollisalueelle majoittuvana armeijana”. Kaupunkien työläisjoukot vaativat itselleen oikeutta osallistua poliittiseen valtaan — kansankarttaa; niitä kannatti pikkuporvariston enemmistö, ja ne ja tämä enemmistö olivat eri mieltä vain siitä, kuinka kartta pitää hankkia: väkivaltaista vaiko laillista tietä. Mutta sitten alkoi vuoden 1847 kauppapula ja nälänhätä Irlannissa ja yhdessä niiden kanssa ilmaantui myös vallankumouksen perspektiivi.

Vuoden 1848 Ranskan vallankumous pelasti Englannin porvariston. Ranskan voittoisten työläisten sosialistiset tunnukset pelästyttivät Englannin pikkuporvariston ja saivat aikaan hajaannusta Englannin työläisten liikkeessä, jonka puitteet olivat ahtaammat, mutta joka välittömästi oli luonteeltaan käytännöllisempää. Juuri sillä hetkellä, jolloin karttaliikkeen olisi pitänyt kehittyä täyteen voimaansa, se luhistuikin itsestään, jo ennen vuoden 1848 huhtikuun 10. p:nä kärsimäänsä ulkoista tappiota. Työväenluokan poliittinen toiminta joutui työnnetyksi taka-alalle. Kapitalistien luokka sai voiton koko linjalla.

Vuoden 1831 parlamenttiuudistus oli koko kapitalistiluokan voitto maanomistaja-aristokratiasta. Viljatullien lakkauttaminen

oli *teollisuus*kapitalistien voitto, ei ainoastaan suurmaanomistuksesta, vaan myös niistä kapitalistiryhmistä, joiden edut olivat enemmän tai vähemmän yhtäläisiä tai läheisessä yhteydessä maanomistuksen etujen, so. pankkiirien, pörssimiesten, koroilla-eläjien ym. etujen kanssa. Kauppavapaus merkitsi Englannin koko sisäisen ja ulkoisen finanssi- ja kauppapolitiikan uudestijärjestämistä teollisuuskapitalistien etuja vastaavasti, sen luokan etuja vastaavasti, joka esiintyi nyt kansakunnan nimessä. Ja tämä luokka ryhtyi vakavasti käsiksi asiaan. Kaikki teollisuustuotantoa häirinneet esteet poistettiin armotta. Tullitariffeissa ja koko verojärjestelmässä suoritettiin täydellinen mullistus. Kaikki alistettiin palvelemaan vain yhtä, mutta teollisuuskapitalisteille sangen tärkeää tarkoituspäätä: halventaa kaikenlaisien raaka-aineiden ja erittäinkin työväenluokan käyttämien elämänvälineiden hintoja, tuottaa raaka-aineita ja pitää työpalkka alhaisena — ellei alentaa sitä edelleen. Englannista piti tulla „maailman työpaja”; kaikista muista maista piti tulla Englannille samaa, mikä Irlanti jo oli, — sen teollisuusvalmisteiden myyntimarkkinoita, raaka-ainelähteitä ja ruokatarvikkeiden toimittajia. Englanti on maatalousmaailman suuri teollinen keskus, se teollisuusaurinko, jota kiertää jatkuvasti kasvava määrä seuralaisia, jotka tuottavat viljaa ja puuvillaa. Mikä suurenmoinen perspektiivi!

Teollisuuskapitalistit ryhtyivät toteuttamaan tätä suurta tarkoituspäätänsä tervejärkisesti ja perinteellisiä periaatteita halveksuen, tavalla, joka on aina ollut heille ominainen erotukseksi heidän mannermaisista kilpailijoistaan, jotka ovat enemmän poroporvarillisuuden saastuttamia. Chartismi, karttaliike, teki kuolemaa. Sitten taas alkanut teollisuuden kukoistus, joka oli luonnollista ja miltei itsestään selvää sen jälkeen, kun vuoden 1847 romahduksesta oltiin selviytytty täydellisesti, laskettiin yksinomaan kauppavapauden vaikutuksen ansioksi. Näiden kahden syyn vuoksi Englannin työväenluokka muuttui poliittisessa suhteessa „suuren” liberaalisen puolueen laahustimeksi, puolueen, jota johtivat tehtailijat. Tuo jo saavutettu edullinen asema piti ikuistaa. Chartistien kiihkeä oppositio, joka ei suuntautunut itse kauppavapautta vastaan, vaan sitä vastaan, että kauppavapaudesta tehdään kansakunnan ainoa elinkysymys, osoitti tehtailijoille ja osoittaa heille päivä päivältä yhä selvemmin, että ilman työväenluokan apua porvaristo ei kykene milloinkaan saavuttamaan täydellistä yhteiskunnallista ja poliittista herruutta kansakunnan suhteen. Siten muuttuivat vähitellen kummankin luokan väliset suhteet. Paitsi sitä, että tehtailijat noudattivat nyt vapaaehtoisesti tehdaslakeja, jotka aikoinaan olivat olleet heille kaikille pelättäviä, ne ulotettiin koskemaan suuremmissa tai pienemmissä määrin kaikkia teollisuusaloja. Trade unionit, joita

vielä jokin aika sitten oli hyljitty perkeleen luomuksina, alkoivat nyt olla tehtailijain huomion ja suosion kohteina täysin laillisina instituutioina ja hyödyllisenä välikappaleena, jonka avulla voidaan levittää terveitä taloudellisia katsantokantoja työläisten keskuuteen. Yksinpä lakotkin, joiden vuoksi vuoteen 1848 saakka pantiin syyteeseen, katsottiin nyt usein sängen hyödyllisiksi, varsinkin silloin, kun herrat tehtailijat itse aiheuttivat niitä tarpeen tullen. Laeista, jotka riistivät työläiseltä oikeudellisen yhdenvertaisuuden hänen työnantajaansa verraten, kumottiin ainakin kuohuttavimmat, ja aikoinaan niin kammottavasta kansankartasta tuli pääpiirteissään niiden samojen tehtailijoiden poliittinen ohjelma, jotka viime aikoihin asti olivat esiintyneet sitä vastaan. *Vaalisensuksen poistaminen* ja *salainen äänestys* säädettiin lailla. Vuosien 1867 ja 1884 parlamenttiuudistukset lähenevät jo suuresti *yleistä äänioikeutta*, ainakin sen kaltaista, jollainen on nykyisin Saksassa; uusi vaalipiirejä koskeva lakiehdotus, jota nyt käsitellään parlamentissa, luo *yhtäläiset vaalipiirit*, ainakin yhtä yhtäläiset kuin Ranskassa ja Saksassa. Jo nyt hahmottuu lähitulevaisuuden epäilemättömäksi saavutukseksi se, että saatetaan voimaan *edustajanpalkkio* ja lyhennetään edustajanvaltakirjojen määräaikaa, joskaan kysymys ei ole vielä *joka vuosi valittavasta parlamentista*; ja kaikesta tästä huolimatta löytyy ihmisiä, jotka sanovat karttaliikkeen kuolleen.

Vuoden 1848 vallankumouksella samoin kuin sen monilla edeltäjillään oli kummallinen kohtalo. Ne samat miehet, jotka kukistivat sen, muuttuivat — kuten Karl Marx usein sanoi — sen testamentin täytäntöönpanijoiksi. Louis Napoleonin oli pakko luoda yhtenäinen ja riippumaton Italia, Bismarckin oli pakko suorittaa Saksassa omalaatuinen kumous ja antaa Unkarille jälleen tietty riippumattomuus, ja englantilaisille tehtailijoille ei jäänyt muuta neuvoksi kuin antaa kansankartalle lain voima.

Englannissa tuon teollisuuskapitalistien herruuden seuraukset olivat alussa hämmästyttäviä. Teollisuus elpyi jälleen ja alkoi kehittyä sellaisella vauhdilla, joka oli ennen tuntematon jopa tälle nykyaikaisen teollisuuden syntymämaallekin. Kaikki entiset valtavat saavutukset, joihin oltiin päästy höyryn ja koneiden käytön ansiosta, tuntuivat aivan merkityksettömiltä verrattuna teollisuuden voimakkaaseen kehitykseen kahdenkymmenen vuoden ajalla, 1850—1870, valtaviin vienti- ja tuontilukuihin, kapitalistien käsiin kasaantuneisiin rikkauksiin ja jättiläiskaupunkeihin keskittyneeseen valtavaan työvoimamäärään. Tämän nousun tosin keskeyttivät välillä kuten ennenkin pulat, jotka toistuivat joka kymmenen vuoden kuluttua; pula oli vuonna 1857 ja samoin vuonna 1866; mutta noita taka-askeleita pidettiin nyt luonnollisina ja väistämättöminä ilmiöinä, jotka täytyy kestää, mutta joiden jälkeen kaikki palaa loppujen lopuksi entisille raiteilleen.

Entä minkälainen oli työväenluokan asema tuolla kaudella? Ajoittain havaittiin parannusta, jopa laajojenkin joukkojen asemassa. Mutta tuon parannuksen hävitti joka kerta jälleen ole-mattomiin se, että työttömien reservistä virtasi valtavia määriä työläisiä, että työläisiä syrjäyttivät herkeämättä uudet koneet ja maaseudulta virtaavat työläiset, joita samaten syrjäyttivät nyt yhä suuremmassa määrin koneet.

Kestävää parannusta havaitsemme tapahtuneen vain työväen-luokan kahden etuoikeutetun kategorian asemassa. Ensimmäi- seen kategoriaan kuuluvat tehdastyöläiset. Verrattain järki- peräisten puitteiden säätäminen heidän työpäivälleen lainsäädän- nöllistä tietä kohensi tietystä määrin heidän ruumiinvoimiaan ja antoi heille tietyn moraalisen etuisuuden, jota vielä voimisti heidän keskittymisensä samalle seudulle. Heidän asemansa on epäilemättömästi parempi kuin ennen vuotta 1848. Sitä todistaa ennen kaikkea se, että kymmenestä heidän käymästään lakosta yhdeksän on sellaista, jotka tehtailijat itse aiheuttavat omaksi edukseen, sillä ne ovat ainoa tuotannon supistamisen keino. Te ette saa koskaan taivutettua tehtailijoita lyhentämään työaikaa, vaikka heidän tavaransa eivät menisi lainkaan kaupaksi; mutta pankaa työläiset julistamaan lakko, niin kaikki kapitalistit vii- meistä myöten sulkevat tehtaansa.

Toisen kategorian muodostavat suuret trade unionit. Ne ovat sellaisten tuotantoalojen järjestöjä, joissa käytetään yksinomai- sesti tai ainakin pääasiallisesti *aikuisten miesten* työtä. Niiden järjestynyttä voimaa ei ole tähän mennessä voinut murtaa enem- pää naisten ja lasten työn kuin koneidenkaan kilpailu. Koneen- rakennustyöläiset, kirvesmiehet ja puusepät sekä rakennustyöläi- set on yhdistetty järjestöiksi, joista jokainen on erikseenkin niin voimakas, että voi menestyksellisesti vastustaa koneiden käyt- töönottoa, niin kuin esimerkiksi rakennustyöläiset tekevät. Epäile- mättä heidän asemansa on vuoden 1848 jälkeen parantunut huo- mattavasti; parhaiten sitä todistaa se, että runsaan 15 vuoden kuluessa eivät vain isännät ole olleet erittäin tyytyväisiä heihin, vaan myös he — isäntiin. He muodostavat työväenluokan aristo- kratian; heidän on onnistunut hankkia verrattain turvattu asema, ja tätä asemaa he pitävät ponnistustensa lopullisena päämää- ränä. Heitä ovat herrojen Leone Levin ja Giffenin (sekä myös kunnianarvoisan Lujon Brentanon) mallityöläiset, ja he ovat todellakin hyvin herttaisia ja lupsakoita miehiä jokaisen järkevän kapitalistin ja koko kapitalistiluokan kannalta katsoen.

Mutta mitä tulee laajoihin työläisjoukkoihin, niin nykyisin ne ovat yhtä kurjassa ja turvattomassa asemassa kuin aina ennen- kin, elleivät pahemmassakin. Lontoon Eastend on yhä laajeneva räme, jossa vallitsee toivoton kurjuus, epätoivo ja nälkä työttö- myyden aikana ja fyysillinen ja moraalinen rappio työllisyyden

aikana. Aivan samoin tapahtuu myös kaikissa muissa suurkaupungeissa vain työläisten etuoikeutettua vähemmistöä lukuunottamatta; asiat eivät ole paremmin pienemmissäkään kaupungeissa ja maaseutupiireissä. Laki, joka rajoittaa työvoiman arvon välttämättömien elämänvälineiden hintaan, ja toinen laki, joka alentaa tavallisesti sen keskimääräishinnan näiden elämänvälineiden vähimmäismäärään,— nämä kaksi lakia vaikuttavat kuin automaattinen kone, vastustamattomalla voimalla, ja tuo kone rutistaa työläisen pyöriensä väliin.

Sellainen oli siis tilanne, jonka vuoden 1847 jälkeen vakiintunut vapaakauppapolitiikka ja teollisuuskapitalistien kaksikymmenvuotinen herruus olivat luoneet. Mutta sitten alkoi käänne. Vuoden 1866 pulan jälkeen seurasi noin vuonna 1873 heikko ja lyhytaikainen vilkastuminen, mutta sitä ei kestänyt kauan. Tosin kyllä täydellistä pulaa ei ollut silloin, kun sitä voitiin odottaa, vuonna 1877 tai 1878, mutta vuoden 1876 jälkeen teollisuuden mitkään pääalat eivät ole päässeet kroonillisesta lamatilasta. Ei ole ollut täydellistä romahdusta eikä myöskään kauan odotettua teollisuuden kukoistuskautta, jota saatoimme toivoa niin ennen romahdusta kuin sen jälkeenkin. Kuolettava lamatila, tavarain kroonillinen liikatarjonta kaikkien alojen markkinoilla — sellainen on se tila, jossa olemme eläneet jo miltei kymmenen vuotta. Mistä se johtuu?

Vapaakauppateoria perustui yksinomaan siihen otaksumaan, että Englannista pitää tulla maatalousmaailman ainoa suuri teollinen keskus; mutta tosiasiat kumosivat kokonaan tuon otaksuman. Nykyaikaisen teollisuuden olemassaolon edellytykset — höyryvoima ja koneet — voidaan luoda kaikkialla, missä on polttoainetta, erittäinkin hiiltä, ja hiiltä on muuallakin kuin Englannissa: Ranskassa, Belgiassa, Saksassa, Amerikassa, jopa Venäjälläkin. Ja näiden maiden asukkaat eivät pitäneet lainkaan etujensa mukaisena nälkäisiksi irlantilaisiksi vuokraviljelijöiksi muuttumista vain englantilaisten kapitalistien maineen suurentamiseksi ja heidän rikastuttamiseksi. Nuo kansat ovat perustaneet omia tehtaita ja alkaneet tuottaa tuotteita itseään ja muitakin maita varten; tämän seurauksena se teollisuusmonopoli, joka Englannilla oli ollut melkein sadan vuoden ajan, on nyt peruuttamattomasti hävitetty.

Mutta Englannin teollisuusmonopoli on Englannissa vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän kulmakivi. Tämän teollisuusmonopolin valtakaudellakaan markkinat eivät ehtineet kehittyä yhtä nopeasti kuin Englannin teollisuuden kasvava tuotantoteho; seurauksena olivat pulat jokaisen kymmenvuotiskauden kuluttua. Ja nyt uudet markkinat käyvät päivä päivältä yhä suuremmaksi harvinaisuudeksi, ja siksi jopa Kongon neekereidenkin keskuuteen juurrutetaan väkisin sivistystä viemällä sinne Manchesterin

karttuunia, Staffordshiren saviastioita ja Birminghamin metallivalmisteita. Entä miten sitten käy, kun markkinoille alkaa tulvia yhä suuremmissa määrin mannermaisia ja erittäinkin amerikkalaisia tavaroita ja se leijonanosaa koko maailman varustamisessa, joka kuuluu yhä vielä englantilaisille tehtaille, alkaa vuodesta toiseen pienentyä? Siihen antakoon vastauksen kauppavapaus, tuo universaalinen keino!

Minä en ole ensimmäinen, joka viittaa siihen. Jo vuonna 1883 Britannian assosiaation Southportin edustajakokouksessa sen talousjaoston puheenjohtaja hra Inglis Palgrave sanoi, että Englannin osalta ovat suurten liikevoittojen ajat jääneet jo menneisyyteen ja erilaisten suurten teollisuusalojen kehitys pysähtynyt. Voidaanpa miltei vakuuttaa, että Englanti on joutumassa lamatilaan.

Mihin tämä kaikki päättyy? Kapitalistinen tuotanto *ei voi* polkea paikallaan: sen on kasvettava ja laajennuttava tahi kuoltava. Jo nyt yksistään Englannin leijonanosan pieneneminen maailmanmarkkinoiden tavaravarustelussa merkitsee toisaalta lamaanusta ja kurjistumista ja liikapääoman olemassaoloa ja toisaalta toimettoman liikatyövoiman olemassaoloa. Entä miten silloin käy, kun ei tule olemaan lainkaan tuotannon vuotuista kasvuja? Siinä onkin kapitalistisen tuotannon helposti haavoittuva akillenkantapää. Jatkuva laajentuminen on sen olemassaolon välttämätön ehto, mutta tuo jatkuva laajentuminen käy nyt mahdollottomaksi. Kapitalistinen tuotanto joutuu umpikujaan. Vuosi vuodelta Englannin eteen asettuu yhä tiukemmin kysymys: kumman on tuhouduttava — kansakunnan vai ko kapitalistisen tuotannon: kumpi niistä on tuomittu tuhoon?

Entä työväenluokka? Kun se jopa vuosien 1848—1868 ennen kuulumattoman voimakkaan kaupallisen ja teollisen nousukauden aikana joutui elämään sellaisessa kurjuudessa, kun työväenluokan laajat joukot silloinkin saivat parhaassa tapauksessa vain tilapäistä parannusta asemaansa ja vain pienelle, etuoikeutetulle, suojelusta nauttivalle vähemmistölle oli pitempiä aikoja etua, niin miten käy silloin, kun tuo loistokausi todella päättyy, kun nykyinen ahdinkotila ei ainoastaan pahene, vaan kun tuosta pahenevasta kuolettavasta ahdinkotilasta tulee Englannin teollisuuden vakinainen, normaali tila?

Totuus on tämä: niin kauan kuin Englannin teollisuuden monopoliasema säilyi, Englannin työväenluokka nautti tiettyssä määrin tuon monopoliaseman tuottamia etuisuuksia. Nuo etuisuudet jakaantuivat työläisten kesken sangen epätasaisesti: suurimman osan niistä kahmi itselleen etuoikeutettu vähemmistö, mutta laajat joukotkin saivat silloin tällöin jotain. Juuri tämän vuoksi Englannissa ei ole owenismien kuoleman jälkeen enää ollut sosialismia. Englannin teollisen monopoliaseman sortuessa Eng-

lannin työväenluokka menettää etuoikeutetun asemansa. Koittaa päivä, jolloin se kokonaisuudessaan, etuoikeutettu ja johtava vähemmistö mukaan luettuna, osoittautuu olevan samalla tasolla kuin muidenkin maiden työläiset. Ja juuri siksi sosialismi ilmaantuu Englantiin jälleen”.

Näin kirjoitin vuonna 1885. Vuoden 1892 tammikuun 11. pnä kirjoitetussa englantilaisen painoksen esipuheessa jatkoin:

„Tähän asiaintilan luonnehtimiseen, käsitykseeni siitä vuonna 1885, minulla ei ole paljoakaan lisättävää. On tarpeetonta mainita, että nykyisin todellakin „socialismi on ilmaantunut Englantiin jälleen”, ja se on ilmaantunut hyvin lukuisana: kaiken vivahainen socialismi, tietoinen ja tiedoton socialismi, proosallinen ja runollinen socialismi, työväenluokan ja porvariston socialismi. Todellakin, tuosta pelättimestä, tuosta hirveästä socialismista ei ole tullut ainoastaan täysin kunnioitettava, vaan se käyttää jo frakkiakin ja istuu rennosti vierashuoneiden sohvilla. Tämä vain osoittaa vieläkin kerran, miten parantumattoman häilyväinen on „nuhteettomien seurapiirien” hirveä despootti, porvarillinen yleinen mielipide, ja vielä liemman kerran todistaa oikeutetuksi sen ylenkatseen, jota me vanhemman polven socialistit olemme sitä kohtaan aina osoittaneet. Meillä ei muutoin ole syytä olla tyytyväisiä tähän uuteen oireeseen.

Mutta mikä minusta on paljon tärkeämpää kuin tuo ohimenevä muoti keikaroida vesitetyllä socialismilla porvaripiireissä ja jopa sitäkin menestystä tärkeämpää, jota socialismi yleensä on Englannissa saavuttanut,— se on Lontoon Eastendin herääminen. Tämä äärettömän kurjuuden tyyssija ei ole enää umpirämeikkö, jollainen se oli vielä noin kuusi vuotta sitten. Eastend on karistanut päältäään apaattisen epätoivoisuuden; se on uudestisyntynyt elämään ja siitä on tullut „uuden unionismin”, so. laajojen „ammattitaidottomien” työväenjoukkojen järjestäytymisen, syntymäpaikka. Vaikka tuo järjestäytyminen onkin jossain suhteessa pukeutunut „ammattitaitoisten” työläisten vanhojen liittojen muotoon, niin luonteensa puolesta se kuitenkin eroaa niistä oleellisesti. Vanhat liitot säilyttävät syntymiskautensa perinteitä; ne katsovat palkkatyöjärjestelmän ikuisiksi, muuttumattomaksi järjestykseksi, jota ne voivat parhaassa tapauksessa vain vähän lieventää jäsentensä hyväksi. Uudet liitot sitä vastoin perustettiin sellaisena aikana, jolloin usko palkkatyöjärjestelmän ikuisuuteen oli jo pahasti horjahtanut. Niiden perustajat ja johtajat olivat tietoisia socialisteja tai tunnesocialisteja; joukot, joita tulvi niiden luo ja jotka muodostavat niiden voiman, olivat kehittämättömiä, poljettuja ja työväenaristokratian ylenkatsomia. Näillä joukoilla on eräs mittaamattoman suuri etuisuus: niiden henkinen olemus on vielä koskemattomaa maaperää, joka on täysin vapaa perityistä, „kunnioitettavista” porvarillisista

ennakkoluuloista, jotka panevat paremmissa asemassa olevien „vanhojen unionistien” pään pyörälle. Ja nyt näemme noiden uusien liittojen valtaavan itselleen koko työväenliikkeen johdon ja alistavan yhä enemmän vaikutukseensa rikkaat ja korskeat „vanhat” trade unionit.

Kiistatonta on, että Lontoon Eastendin johtohenkilöt ovat tehneet joukon hyvin suuria virheitä; mutta samoinhan kävi heidän edeltäjilleenkin ja niin käy nykyisinkin doktrinäärisosialisteille, jotka nokkailevat heidän edessään. Suuri luokka enempää kuin suuri kansakuntakaan ei opi mistään niin nopeasti kuin omien virheidensä seurauksista. Ja kaikenlaisista menneistä, nykyisistä ja tulevista virheistään huolimatta Lontoon Eastendin herääminen jää vuosisatamme lopun erääksi suurimmaksi ja tuloksellisimmaksi tapahtumaksi, ja olen iloinen ja ylpeä siitä, että olen saanut elää siihen asti”.

Noiden rivien kirjoittamisesta on kulunut puoli vuotta ja Englannin työväenliike on ottanut jälleen suuren askeleen eteenpäin. Muutama päivä sitten päättyneet parlamenttivaalit osoittivat selvästi kummallekin viralliselle puolueelle, sekä vanhoillisille että liberaaleille, että niiden pitää ottaa nyt lukuun kolmannen puolueen, työväenpuolueen, olemassaolo. Tämä työväenpuolue on vasta syntymässä: sen erinäisten ainesten pitää vielä karistaa päältään kaikenlaiset perintönä kulkeutuneet ennakkoluulot — porvarilliset, vanhaunionilaiset ja jopa doktrinääris-sosialistisetkin ennakkoluulot — saadakseen vihdoinkin mahdollisuuden yhtyä heille kaikille yhteisellä pohjalla. Ja kaikesta huolimatta heitä yhdistävä vaisto on jo nyt niin voimakas, että se on johtanut Englannissa ennen kuulumattomiin vaalituloksiin. Lontoossa asetetti ehdokkaaksi kaksi työläistä, jotka vielä lisäksi ilmoittivat julkisesti olevansa sosialisteja; liberaalit eivät rohjenneet asettaa heitä vastaan omaa ehdokastaan, ja nämä molemmat sosialistit saivat vaaleissa suuren ja odottamattoman enemmistön. Middlesbrough'ssa työläisehdokas esiintyi liberaalia ja vanhoillista vastaan ja sai voiton kummastakin; sen sijaan ne uudet työläisehdokkaat, jotka olivat tehneet liiton liberaalien kanssa, epäonnistuivat täydellisesti, yhtä lukuunottamatta. Entisistä niin sanotuista työläisedustajista, so. miehistä, joille annetaan anteeksi heidän kuuluvaisuutensa työväenluokkaan, siksi kun he itse ovat valmiit hukuttamaan tämän ominaisuutensa liberalisminsa valtamereseen, Henry Broadhurst, vanhan unionismin huomattavin edustaja, kärsi vaaleissa musertavan tappion, siksi kun hän oli julistanut itsensä kahdeksantuntisen työpäivän vastustajaksi. Kahdessa Glasgowin vaalipiirissä, yhdessä Salfordin vaalipiirissä ja monissa muissa vaalipiireissä esiintyi työläisten riippumattomia ehdokkaita kummankin vanhan puolueen ehdokkaita vastaan; he kärsivät tappion, mutta samoin myös liberaa-

lien ehdokkaat. Lyhyesti sanoen monissa suurkaupunkien ja teollisuuskeskusten vaalipiireissä työläiset kieltäytyivät jyrkästi olemasta missään yhteydessä kummankaan vanhan puolueen kanssa ja saavuttivat siten sellaista suoranaista ja välillistä menestystä, jollaista he eivät olleet saavuttaneet yksissäkään vaaleissa. Ja työläisten riemu tämän johdosta on sanoin kuvaamatonta. Ensi kerran he näkivät ja tunsivat, mitä he voivat saada aikaan, kun käyttävät äänioikeuttaan oman luokkansa hyväksi. Taikauskoinen suhtautuminen „suureen” liberaaliseen puolueeseen — taikausko, joka oli ollut vallalla englantilaisten työläisten keskuudessa melkein neljänkymmenen vuoden ajan,— on murrettu. Vakuuttavien esimerkkien perusteella työläiset ovat nähneet, että kun he tahtovat ja tietävät mitä tahtovat, niin he muodostavat Englannissa ratkaisevan voiman; vuoden 1892 vaaleissa he ensi kerran tiesivät ja tahtoivat. Muusta pitää huolen mannermaan työväenliike; saksalaiset ja ranskalaiset, jotka jo nyt ovat edustettuina niin laajasti parlamenteissa ja kunnallisvaltuustoissa, tulevat yhä suuremmilla saavutuksillaan pitämään englantilaisissa yllä kilpailuhenkeä. Ja kun jo lähitulevaisuudessa huomataan, että uusi parlamentti ei voi aloittaa työtään, jos siellä on hra Gladstone, ja hra Gladstone ei voi jäädä valtaan uuden parlamentin aikana, niin silloin Englannin työväenpuolue on jo riittävän järjestynyt tehdäkseen ainaiseksi lopun kahden, vuorotellen vallan ohjaksissa olevan vanhan puolueen keinulaudalla keinumisesta, minkä tarkoituksena on porvariston herruuden ikuistaminen.

F. Engels

Lontoo, heinäkuun 21. pñä 1892

*Kirjoitettu „Englannin
työväenluokan asema” teoksen
toista saksankielistä painosta varten,
joka ilmestyi Stuttgartissa 1892*

*Julkaistaan
kirjan tekstin mukaan
Suomennos venäjännöksestä*